

PRESENTACIÓ

Joaquim TORRES

A la fi de la dictadura, després de quatre dècades de marginació i de repressió, la situació del català era preocupant. La concurrència simultània de l'hostilitat del règim, de canvis demogràfics de gran importància i de l'aparició de la televisió exclusivament en castellà, van fer retrocedir els percentatges d'ús de la llengua. En el cas de Catalunya, des de la restauració de l'autonomia, els poders públics han fet un important esforç per fer present el català en la vida pública, esforç que inclou, entre altres actuacions, la promulgació de dues lleis lingüístiques. Com a resultat d'aquest impuls, actualment, en el territori esmentat, tant a l'administració com a l'escola l'ús del català es pot considerar majoritari, mentre que als mitjans de comunicació i en alguns altres àmbits públics la seva presència és important. Altres territoris de l'àmbit lingüístic en els quals l'Administració pròpia ha fet un esforç important a favor del català són les Illes i Andorra. En el cas de les Illes, l'impuls governamental s'ha donat molt més recentment, i per tant els seus efectes encara no poden ser de tant abast com a Catalunya. La situació a Andorra, un estat independent, és òbviament diferent, però cal dir que també hi ha, des de fa uns quants anys, un esforç de l'Administració més important que abans per potenciar l'única llengua oficial del país.

Tot plegat ha portat a un augment general del coneixement del català, tal com mostren els censos lingüístics i altres indicadors. Sobretot a Catalunya, on a mesura que baixa l'edat creix clarament aquest coneixement i s'ha aconseguit que per primera vegada a la història hi hagi una generació que majoritàriament sàpiga escriure el català. Però en canvi pel que fa a l'ús privat entre les persones, els resultats, segons el conjunt de les enquestes disponibles, fins i tot a Catalunya i Andorra, no són pas tan optimistes ni de bon tros. Per això continua havent-hi, en tots els territoris de parla catalana, molts àmbits de la societat en els quals la llengua que se sent prioritàriament o quasi exclusivament en les converses privades és el castellà. Massa àmbits com perquè es pugui considerar assegurat el futur del català. Sobretot tenint en compte que l'element que marca de manera més clara l'arrelament d'una llengua en el seu territori és l'ús col·loquial diari, l'ús interindividual, l'ús personal privat a casa i a fora de casa. Allò que se sent en els carrers, les places, els locals públics i els llocs de treball.

Per assegurar el futur del català cal, per tant, trobar la manera de potenciar-ne l'ús col·loquial, aconseguir que vagi creixent el percentatge de converses que es fan en aquesta llengua. La preocupació per aquesta qüestió, que no és nova entre els sectors interessats en la recuperació del català, però que havia quedat postergada durant els últims lustres, s'ha anat tornant a fer present en els darrers anys. Concretament durant els anys 1999 i 2000 l'interès pel tema va anar qual·lant en el Grup Català de Sociolingüística, on es va crear una Comissió que se'n va ocupar, algunes de les activitats de la qual van ser seguides per bastants experts. Davant la complexitat i la importància del tema es va arribar a la conclusió que era necessari estudiar a fons la qüestió. Es va veure que calia, entre altres coses, conèixer bé el capteniment lingüístic en aquest camp, analitzar a fons els mecanismes que el condicionen, i reflexionar sobre quin tipus de mesures es podrien prendre per aconseguir que almenys una part de la població canviés les seves pràctiques lingüístiques per fer-les més favorables a l'ús del català. Va semblar que una forma d'avançar en aquesta tasca podria ser la celebració d'unes Jornades sobre el tema, i el Grup Català de Sociolingüística va assumir-ne el repte.¹

Amb aquesta iniciativa es tractava no només d'incitar a l'anàlisi aprofundida de la qüestió, sinó també d'ajudar a conscienciar més gent sobre la importància del tema, tant entre els experts i els activistes de la llengua, com entre les institucions públiques i els sectors simplement interessats. La idea era que, a més de plantejar i estudiar l'assumpte durant les Jornades, s'aprofités la divulgació de les conclusions per difondre, entre tots els sectors que hi poguessin fer alguna cosa, la necessitat de potenciar l'ús interpersonal del català.

---

1. Cal fer notar l'esforç important portat a terme pels membres de la Junta del Grup, que van dedicar moltes hores durant més d'un any a la tasca, poc vistosa i sovint complicada, de portar a bon port les Jornades.

Les Jornades, que van tenir lloc del 29 de novembre a l'1 de desembre del 2001, es van dissenyar per facilitar a tots els interessats la màxima participació possible en els debats, a fi que les conclusions teòriques i operatives que se'n poguessin treure fossin al més completes possible. Es tractava que els participants fessin una reflexió conjunta en la qual es tinguessin en compte tots els aspectes principals de la qüestió a fi d'obtenir un conjunt prou ric d'informacions per tal de millorar la delimitació de les tasques a fer per avançar en l'objectiu fixat.

Les activitats portades a terme durant les tres jornades esmentades van tenir dues fases ben diferenciades: en primer lloc una conferència inaugural i en segon lloc dos dies dedicats a presentar ponències i a debatre-les. La conferència inaugural va anar a càrrec del professor canadenc Kenneth MacRoberts, expert en temes relacionats amb la construcció nacional, allò que els anglosaxons anomenen "nation-building". És autor d'un interessant llibre sobre Catalunya.² Pel que fa als dos dies dedicats a discutir els diferents temes, es van estructurar de la següent manera: primer es llegien dos o tres ponències relacionades entre elles i posteriorment es donava un marge de temps relativament ampli per al debat. Es van enviar amb força antelació les ponències a tots els participants a fi de donar-los temps per llegir-les bé i poder així presentar totes les reflexions que creguessin oportunes.

Les ponències es van repartir en tres blocs: el primer dedicat a presentar les dades demolingüístiques existents sobre el tema, el segon a reflexionar sobre els arguments que es podrien emprar per fer avançar l'ús interpersonal, i el darrer a oferir propostes de mesures a prendre. El bloc inicial va anar a càrrec de Xavier Vila i de l'autor d'aquestes ratlles, els quals vàrem presentar ponències que es basaven principalment en l'explotació d'algunes enquestes recents sobre l'ús, que havien romàs pràcticament inèdites fins aquell moment. El segon bloc va anar a càrrec de Josep Maria Terricabras i d'Albert Branchadell, que van parlar d'aspectes diferents de les argumentacions que es poden emprar per defensar la potenciació de l'ús col·loquial del català. El tercer bloc, a càrrec de Josep Maria Aymà, Joan Gelabert i Miquel Strubell, va presentar experiències efectuades i propostes noves per potenciar l'ús interpersonal de la llengua.

El desenvolupament de les Jornades va ser satisfactori i es van acomplir en un grau raonable els principals objectius fixats. S'hi va apuntar una quantitat força elevada d'experts del ram, la qual cosa pot indicar que la iniciativa va estimular l'interès pel tema en aquest sector. Pel que fa a la participació en els debats, el nombre d'assistents a cadascuna de les sessions va ser gran, fins i tot el dissabte al matí, en què hauria estat fàcil que minvés. A més, en cada debat hi va haver una participació molt activa i interessada de gran part dels presents. Les aporta-

---

2. *Catalunya. Una nació sense estat* (Barcelona: Proa, 2002)

cions fetes constitueixen, sens dubte, un progrés en el coneixement del tema, sobretot per la novetat d'alguns plantejaments i la diversitat d'elements tractats. Moltes d'aquestes aportacions poden ajudar a reflexionar sobre la manera de canviar les coses en aquest camp. Resten tanmateix nombroses qüestions obertes, que han quedat pendents d'ulteriors anàlisis i debats.

En definitiva, les Jornades van contribuir a mostrar que l'ús interpersonal és important per al futur de la llengua, i la seva celebració va ajudar probablement a fer aquest tema més present entre els sectors sensibilitzats. Cal esperar que el present volum sigui útil al lector interessat i que l'aparició de l'obra ajudi a fer més passos endavant en aquesta direcció de poder assolir avenços efectius en l'ús col·loquial del català.